

Izstādes vispārīgie nosacījumi

„Latvijas gadsimts. Muzeju izstāde valsts simtgadei”

Izstādes ideja un vadmotīvs

Kas ir Latvija? Valsts simtgades kontekstā šis jautājums šķiet pašsaprotams, tomēr pēdējo 100 gadu laikā priekšstats par to, “kas ir Latvija”, šī jēdziena racionālā un emocionālā nozīme ir vairākkārt mainījusies. No jaunlatviešu radīta poētiska ideāla, Latvija laika gaitā kļuva par politisku vīziju citu alternatīvu vidū. Latvijas Republikas pasludināšana 1918. gadā Latvijas jēdzienam piešķīra jaunu būtību – tā pārtapa par valsti, par starptautiski atzītu nācijas suverenitātes faktu. Totalitārie režīmi centās izdzēst senāko priekšstatu par Latviju, pakļaujot to radikālai pārinterpretācijai, kamēr daļā sabiedrības sīkstī saglabājās alternatīvs redzējums par “savējo”, zaudēto Latviju. Trešā atmoda un valsts neatkarības atjaunošana atkal fundamentāli mainīja redzējumu par to, „kas ir Latvija”, piepildot jēdzienu ar jaunu politisku un emocionālu saturu. Arī mūsdienās mums ir noteikts redzējums par Latviju, kas vistiešākajā veidā ietekmē mūsu rīcību, un līdz ar to veido mūsu šodienas un rītdienas dzīves realitāti.

Izstādē atspoguļota Latvijas vēsture pēdējos 100 gados, izceļot katram laikposmam raksturīgās vērtības, aktualitātes un norises, kuras visspilgtāk atklāj, kā mainījies redzējums par Latviju. Izstāde rāda ne tikai Latvijas valstiskuma uzplaukuma periodus, bet arī traģiskos, neskaidrības un krīzes posmus – valsts iznīcināšanu, alternatīvos skatījumus, jo arī tas ne mazāk būtiski raksturo Latvijas izjūtu, pārmantotību un ir ietekmējuši mūsdienu Latvijas sabiedrības tapšanu.

Uzdodot it kā vienkāršo jautājumu “kas ir Latvija”, izstāde atklāj, kā gadsimta gaitā mainījies daudzslāņainais politisko, kultūras, domāšanas attieksmju kopums. Vadmotīvs “kas ir Latvija” kalpo kā atslēga, lai izprastu, kāda katrā laikposmā bijusi indivīda un sabiedrības attieksme pret savu zemi, kādas bijušas raksturīgās identitātes, piederības šķautnes, laikmeta izaicinājumi. Turklāt šis jautājums ietver ne tikai idejas par valsti, valstsgribu, bet arī kultūras identitāti, kas kā konsolidējošs spēks bijusi ļoti nozīmīga apstākļos, kad Latvijas valstiskums nevarēja pastāvēt.

Izstāde ir ne tikai ekskurss pagātnē, bet arī aicina apmeklētāju reflektēt par pagātnes un tagadnes attiecībām, indivīda lomu un sabiedrības izvēlēm, kā arī Latvijas identitāti un izaicinājumiem šodien.

Izstādes perspektīvas

Izstāde tēmu risinājums veidots, izmantojot divus skatupunktus – pirmkārt, nosacītu situācijas “momentuzņēmumu” jeb laikmeta ainu kā indivīda, sabiedrības un varas attiecību situācijas raksturojumu un, otrkārt, laika ritējuma jeb hronoloģisko perspektīvu, kas iekļauj jautājumu par pārmaiņām un pēctecību.

Sabiedrība un laikmets

Izstāde atspoguļos, kā pagātnes realitātē, katrā laikposmā pastāvošo varas un politisko nosacījumu apstākļos, ir izpaudusies atsevišķu cilvēku un sabiedrības rīcība. Indivīda, sabiedrības un valsts attiecību tēma risināta, izmantojot simboliskas, laikmetu raksturojošas norises un notikumus jeb laikmetu “momentuzņēmumus” un ar tiem saistītus dzīvesstāstus. Tie paskaidro arī katrā laikmetā aktuālo skatījumu uz to, kas ir Latvija. Latvijas vēsture tādējādi nebūs fokusēta uz valsts pārvaldes institūciju vēsturi, bet gan sociālām un kultūras parādībām, kuras raksturo indivīda, sabiedrības un valsts attiecības.

Būtiska loma ierādīta Latvijas iedzīvotāju dzīvesstāstiem. Tieši dzīvesstāsti visspilgtāk izceļ subjektīvo, emocionālo un demonstrē cilvēku attiecības ar valsti. Piederības sajūtu un izpratni par to, kas ir Latvija, veido ne tikai izglītība vai oficiāli valdošā ideoloģija, bet arī personiskā, emocionālā pieredze, kura var tikai vietumis krustoties ar skolā vai dzīves laikā iemācīto. Tādēļ izstāde atspoguļos arī katrā vēstures laikposmā paralēli pastāvējušos

alternatīvos redzējumus par Latviju, izņēmumus, tendences, kuras bijušas opozīcijā publiskajā diskursā valdošajām, bet ne mazāk ietekmējušas cilvēku attiecības ar pārējo sabiedrību un varu.

Pārmaiņas un pēctecība

Atbilde uz jautājumu “kas ir Latvija” veidojas divējādi. To vienlaikus nosaka gan konkrēto vēstures posmu atšķirības, gan laika ritējuma nepārtrauktība un priekšstatu pēctecība.

Uzlūkojot vēsturi kā dažādu laikmetu secību, izstādē tiks ieskicēti būtiskākie pagrieziena punkti pagātnē un ar katru vēstures periodu saistītās pārmaiņas, kuras veicinājušas laikmetam tipisku vērtību rašanos un nostiprināšanos.

Vienlaikus izstāde rosinās refleksijas par Latvijas vēsturi kā pēctecības stāstu, kurā izgaismojas dažādu paaudžu pieredzes pārmantotība. Pēdējos simt gados viena cilvēka dzīves laikā vairākkārt mainījušies politiskie nosacījumi, kultūras un ikdienas dzīves panorāma. Taču cilvēka pieredze saglabājas cauri desmitgadēm, vērtības var būt sakņotas iepriekšējos periodos un citos apstākļos. Šāda izstādes perspektīva ļauj saskatīt vērtību ģenēzi un pārmantotību, kas caurvij pat šķietami visatšķirīgākos laikmetus.

Izstādes tematiskā struktūra

Izstādi veido trīs tematiskās sadaļas: ievads, izstādes centrālā daļa un izstādes noslēgums. Sadaļu secības pamatā ir hronoloģiska laika līnija, kura atspoguļo nepārtraukto laika ritējumu:

- Izstādes **ievaddaļa** “Latvija – idejas tapšana” veidota kā mākslinieciski, scenogrāfiski iespaidīgs ievads, kas paskaidro Latvijas valsts tapšanas priekšvēsturi ilgā laika periodā līdz 1. Pasaules karam un 1918. gadam.
- Izstādes **centrālā daļa** veltīta Latvijas vēstures simts gadiem no 1918. gada līdz mūsdienām. Tā ir apjoma ziņā visplašākā izstādes sadaļa, kura hronoloģiski iedalīta Latvijas vēstures periodos – kopumā 9 laikposmos:
 - Ceļš uz Latvijas valsti. 1914.-1918.
 - Latvijas idejas aizstāvēšana. Neatkarības karš. 1918.-1920.
 - Latvijas jauncelmsmes ideāli. Demokrātiskā republika. 1920.-1934.
 - Latviskā Latvija. K. Ulmaņa autoritārais režīms. 1934.-1940.
 - Aizliegtā valsts. Okupācijas un 2. pasaules karš. 1940.-1945.
 - Aizlūgtā Latvija. Staļina laiks. 1945.-1953.
 - Personīgā Latvija. Padomju lielvalsts sastāvā. 1953.-1985.
 - Valstsgribas atdzimšana. Latvijas neatkarības atjaunošana. 1986.-1991.
 - Sarežģītā demokrātija. Latvija 1991.-2004.
- Atvērta izstādes **noslēguma daļa** ar skatu uz Latviju mūsdienās un nākotnē (2004.-2018.).

Izstādes centrālās daļas uzbūve

Izstādes centrālo daļu veido hronoloģiski sadalīti deviņi Latvijas vēstures laikposmi. Katra laikposma izklāsts strukturēts pēc līdzīga principa: a) politiskās vēstures fons; b) laikmeta raksturojums; c) dzīvesstāsti; d) priekšmeti – laikmeta mantojums; e) uzdevums-spēle.

a) Politiskās vēstures fons

- Katra perioda ievadā īsi definēti konkrētā laikposma politiskās vēstures nosacījumi, svarīgākie notikumi, valdošās idejas. Šī stāsta līnija, kas hronoloģiski secīgi turpināta visas izstādes garumā, veido politiskās vēstures “mugurkaulu”. Vēstures pagrieziena punktu atainojums ļauj izprast turpmāk izstādē eksponēto individuālo dzīvesgājumu piesaisti laikam, atkarību no politiskajiem apstākļiem.
- Politisko kontekstu izklāsts papildināts ar viena vai vairāku pētnieku komentāru par katram laikposmam raksturīgu, sarežģītu vai neviennozīmīgi vērtētu problemātiku.

- Telpas ziņā šie ievada bloki aizņem minimālu platību, tie kalpo par kompaktiem laikposmus norobežojošiem stendiem. Kā eksponāti iekļaujami unikāli lietiskie priekšmeti un vizuālie materiāli.

b) Laikmeta raksturojums

- Telpiski lielāko, centrālo sadaļu katra laikposma ietvaros veido divi bloki – laikmeta raksturojums un dzīvesstāsti.
- Laikmeta raksturojums ir atsauce uz nozīmīgām kolektīvajām pieredzēm – ikdienas dzīves pārmaiņām, tradīciju. Katram laikposmam izvēlēts viens notikums (piem., dziesmu svētki, masu demonstrācija), vai arī vietas, telpas vispārinājums, kas kalpo kā spilgta laikmeta metafora (piem., bēgļu ešelons, *Ulmaņlaiku* skolas klase, pagrīdes slēptuve). Laikmetīgais notikums vai laikmeta topogrāfija rāda ideoloģijas praktisko ietekmi uz sabiedrības dzīvi un vienlaikus arī noteiktu vērtību tapšanu vai saglabāšanu.
- Pie katras laikmeta raksturojuma ainas atsevišķi izcelta vienas izvēlētas vērtības pēctecība, parādības vai procesa ietekme, kura sniedzas pāri attiecīgā laikposma robežām. Te atspoguļotas gan tādas vērtības, kas attiecīgajā laikmetā bijušas publiski acīmredzamas, gan arī vārdos nenoformulētas, pat slēptas, bet reizē sabiedrību vienojošas vērtības.
- Laikmeta topogrāfijas vai laikmetīgā notikuma ainas eksponatūras pamatā ir lietiskie priekšmeti, ko papildina vizuālie avoti un digitālie risinājumi.

c) Dzīvesstāsti

- Katra laikposma ietvaros uzmanības centrā scenogrāfiskā un telpas organizācijas ziņā atrodas 2-5 dzīvesstāsti, kas simboliski ataino indivīda atrašanos politisko nosacījumu un laikmeta konteksta ietekmē.
- Dzīvesstāstos vienuviet parādīts cilvēka dzīvesgājums no dzimšanas līdz nāvei vai mūsdienām. Piemēram, Lāčplēša Kara ordeņa kavaliera dzīvesstāsts izvietots attiecīgajā izstādes hronoloģiskajā sadaļā, taču turpat iekļauti arī priekšmeti, fotogrāfijas, dokumenti, atmiņas no citiem vēstures posmiem šī cilvēka mūža gaitā, tādējādi demonstrējot pēctecības ietekmi.
- Telpiski blakus vai paralēli izvietotie dzīvesstāsti atspoguļo gan konkrētajam laikmetam raksturīgus, “konvencionālus”, šķietami nogludinātus dzīvesgājumus, gan diametrāli atšķirīgus dzīvesstāstus ar neparastiem pavērsieniem, izdarītām izvēlēm, kas apliecina alternatīvu daudzveidību un politisko režīmu ietekmju neviennozīmību. Dzīvesstāsti ataino plašu sabiedrības spektru – pilsētniekus un lauciniekus, latviešus un cittautiešus.
- Dzīvesstāstu sadaļa veidota kā atsevišķs bloks, kas ietver laika līniju, īsu kontekstuālu aprakstu, kurš paskaidro, kādēļ šis dzīvesstāsts tiek izstāstīts noteiktajā laikposmā, fotogrāfijas, arī oriģinālus priekšmetus.

d) Priekšmeti – laikmeta mantojums

- Katra laikposma noslēgumā atsevišķa, telpiski neliela izstādes sadaļa veltīta priekšmetiem, kas pārmantoti no viena laikmeta nākamajā un ikdienas dzīves pieredžu līmenī veido saikni ar pagātņi.
- Tie ir priekšmeti, dokumenti, iespieddarbi, vizuāli materiāli, kas saistās ar konkrēto laikmetu un kalpo vai ir kalpojuši kā saikne ar pagātņi. To starpā ir gan rūpīgi glabātas relikvijas ar izteiktu simbolisku vērtību, gan arī neapzināti saglabāti “aizgājušā laika pārpalikumi”.
- Šī izstādes sadaļa noslēdz katra laikposma raksturojumu un norāda uz materiālajām lietām, ar kurām pēc vairākām desmitgadēm vai pat tikai nākamo paaudžu uztverē identificē noteiktus vēstures posmus.

e) Uzdevums-spēle, interaktivitāte

- Katra laikposma ietvaros vecākā sākumskolas un pamatskolas vecuma auditorijai tiek piedāvāts pēc vienota principa izstrādāts digitāls uzdevums, spēle vai mīkla par konkrēto laika periodu, atsaucoties uz izstādes sadaļā eksponēto.

Izstādes sadaļas

1. Latvija – idejas tapšana (ievads)	
<p>Jēdziens “Latvija” nav mūžīgs tāpat kā ideja par Latvijas valstiskumu. Latvijas un latviešu nācijas ideja tapa noteiktos vēsturiskos apstākļos un balstoties iepriekšējā vēsturiskajā pieredzē. “Latvija” ir 19. gadsimta vīzija par latviešu nākotni, tapusi laikmetā, kad sastapās vairākus gadsimtus sens kārtu sabiedrības tradīcijas mantojums (teritorijas politiskās vēstures nosacījumi), latviešu tradicionālās kultūras pieredze un strauji sabiedrības modernizācijas procesi.</p>	
Teritorija (Zeme)	<p>Latvijas teritorijas administratīvi-politisko un etnisko robežu izmaiņas 16.–19. gs.</p> <p>Zemes (teritorijas) vēsture cauri gadsimtiem veidojusi valstiskuma pieredzes, sociālos nosacījumus, ietekmējusi etnisko konsolidāciju un, līdz ar to, arī nācijas tapšanu noteiktā formā (latviešu vēsture, valoda, etniskā teritorija kā latviešu nācijas un Latvijas valsts idejas pamats). Tāpat 17.-19.gs. pastāvējušās politiskās iekārtas veicināja izteiktas reģionālās savdabības saglabāšanos. Jaunlatviešu redzējumā par Latviju mijedarbojās etniskais faktors (“latviešu zeme”) un politiskās vēstures ietekmes (Krievijas Baltijas guberņas kā “autonoms” reģions). Izstādē piedāvāta virtuāla karte, kurā atspoguļojas politisko un etnisko robežu pārmaiņas.</p>
Tauta	<p>Latviešu tradicionālās kultūras un valodas pēctecība</p> <p>Latviešu etniskā kopība vismaz divējādi ietekmēja latviešu nācijas un Latvijas idejas veidošanos. Latvieši bija iedzīvotāju vairākums, ko raksturoja pārmantotība un pēctecība tradīcijās un valodā. Līdz ar nācijas tapšanu, latvieši kā etniskā grupa, tās valoda, vēsture un kultūra nonāca arī identitātes, pašapziņas tapšanas centrā. Izstādē piedāvāts ieskats avotos, kas liecina par kultūras pārmantotību – rakstu valodas pieminekļi un goda apģērbs un rotas.</p>
Nācija	<p>Četri skatījumi uz Latvijas teritoriju 19. gs.: Latvija, Baltijas provinces, Piebaltijas novads un Inflantija.</p> <p>Valsts priekšnoteikums ir kopīgā apzināšanās un pašapziņas uzturēšana, griba realizēt kopīgu kultūras, sabiedrisko, politisko dzīvi. 19. gs. pastāvēja vairākas valstiskuma vai kultūrtelpas nākotnes vīzijas alternatīvas: Baltija kā vācu kultūras reģions ar tajā tradicionāli veidojušos politisko struktūru; Krievijas impēriskā nacionālisma skatījums – Baltijas guberņas kā Krievijas nomale, kas jātuvina centram; Latgale (Inflantija) kā katoliska poļu zeme; latviešu nacionālās kustības ideja – Latvija, kuru veido latviešu nācija. Līdz ar jaunlatviešu darbību “Latvijas” un “latviešu” jēdzienu lietojums ieguva jaunu nozīmi, kas izpaudās arī jaunās laicīgās nacionālās kultūras piedāvājumā, latviešu politiskajā un pašvaldības darbībā, vēlāk arī valstiskuma prasību noformulēšanā. Izstādē piedāvāts iepazīties ar četrus politisko alternatīvu galvenajām tēzēm, plašāku uzmanību pievēršot latviešu nacionālās kustības idejām, kā arī sabiedriskās dzīves un kultūras aktivitātēm, kuras simboliski vieno jēdzienu “Latvija” un “latviešu” lietojums jaunā nozīmē.</p>
2. Ceļš uz Latvijas valsti. 1914.–1918.	
<p>Latvijas Republikas pasludināšana radikāli izmainīja Latvijas idejas nozīmi, būtību. Latvijas valstiskums mainīja nācijas kopīgo mērķu noformulēšanas un īstenošanas iespējas. Vienlaikus 1918. gada 18.novembrī Latvijas Republika kā valstiskuma forma nebija vienīgā un viennozīmīgi atbalstītā nākotnes koncepcija, tā bija konkrētu cilvēku grupas attīstīta un realizēta ideja, kas publiski</p>	

tika izteikta īsā svinīgā mirklī 18. novembrī un laika gaitā spēja apvienot sabiedrību.	
Politiskie konteksti	Pilsoniskā (nacionālā) un lielnieciskā (internacionālā) izvēle Latvijas valstiskuma un neatkarības ideja strauji attīstījās 1. pasaules kara laikā, taču tai nebija viennozīmīga atbalsta. Pastāvēja vairākas ideoloģiskās alternatīvas – no tām 1917.-1918.gadā latviešu vidū centrāla bija izšķiršanās par sociālistisko (kreiso, internacionālo) un pilsonisko (nacionālo) alternatīvu.
Laikmets	Bēgļu mītnes aina – kara posts un sociālās sekas Latvijas valsts tapa sociāli un demogrāfiski nelabvēlīgā laikmetā. Latvijas iedzīvotāji bija izkaisīti Krievijā un arī ārpus tās, visapkārt bija kara posts, nabadzība. Migrācija un bēgļu jautājums bija gan konkrēta politiskā problēma, gan arī metafora tai neapskaužamajai situācijai, kurā sākās Latvijas valsts veidošana. Vienlaikus iepriekšējo sociālo, demogrāfisko, politisko nosacījumu sajukums veicināja arī iepriekš administratīvi nodalīto Latvijas novadu tuvināšanos. Izstādē piedāvāta bēgļu dzīves ainas rekonstrukcija, atainojot nelabvēlīgos sociālos apstākļos Latvijas valsts tapšanas laikā.
Dzīvesstāsti	Četrdesmit Latvijas Tautas padomes locekļi – Latvijas Republikas dibinātāji 1918.gada 18.novembrī Neatkarīga demokrātiska Latvijas Republika bija konkrētu personību, domubiedru, idejas piekritēju gribas akts nevis predestinācija. Latvijas Republikas dibinātāji bija 40 Latvijas Tautas padomes locekļi ar ļoti atšķirīgiem dzīvesstāstiem, kurus vienoja viens vēsturisks brīdis 1918. gada 18.novembrī. Šie dzīvesstāsti apliecina laikmeta sarežģītību un daudzu ievērojamu Latvijas sabiedrisko darbinieku klāt neesamība parāda neapskaužamo latviešu tautas izkaisītību tai nozīmīgajā mirklī. Izstādē līdzās 1918. gada 18. novembra proklamēšanas akta fotogrāfijas replikai ar digitāliem elementiem piedāvāti četrdesmit Latvijas Tautas padomes locekļu dzīvesstāsti faktuālas biogrāfijas veidā.

3. Latvijas idejas aizstāvēšana. Neatkarības karš 1918.–1920.

Latvijas Neatkarības kara laikā Latvijas valstiskuma ideja tika aizstāvēta militāriem un diplomātiskiem līdzekļiem. Kara laikā tika stiprināta valstsgriba un īsā laikā Latvijas sabiedrības vairākumam nebija aktuālas citas piedāvātās valstiskuma alternatīvas, kuras bija zaudējušas savu politisko pievilcību. Latvijas vārds kļuva par vienojošo elementu un ideālu.	
Politiskie konteksti	Četras politiskās varas alternatīvas Neatkarības kara laikā Kara norisi noteica aktuālas vairākas politiskās alternatīvas. Vēsturiskā pieredze, politiķu panākumi vai kļūdas noteica Latvijas sabiedrības vairākuma attieksmi pret konkrēto režīmu. Tā rezultātā Latvijas sabiedrība konsolidējās ap Latvijas Republikas ideālu, savukārt citas politiskās alternatīvas nerealizējās. Būtisks ir jautājums, kādēļ Latvijas sabiedrība konsolidējās ap Latvijas Republikas ideju un attālinājās no pārējo politisko ideju atbalsta.
Laikmets	Daugavmala. Latvijas armijas uzvara 1919. gada 11. novembrī Neatkarības karš un uzvara tajā bija notikums, kas konsolidēja Latvijas sabiedrības vairākumu. Neatkarības kara uzvaras bija gan vēsturiski izšķirošas, gan arī simboliskas, ar nozīmi turpmākajā sabiedrības dzīvē. Pēc kara beigām Latvijas armijas uzvara bija būtisks atsaucis punkts kolektīvās vēsturiskās atmiņas veidošanā, uz šo vēsturisko notikumu bāzes tika būvēts arī piemiņas un atceres dienu kalendārs, svētku tradīcijas, šiem datumiem

	bija nozīme arī trimdā, Latvijas PSR un Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas. Izstādē veidota uzvaras ainas rekonstrukcija, papildus risinot jautājumu par uzvaras atceri, tās nozīmi kolektīvajā atmiņā, notikumu un vietu (piem., Daugavmala Rīgā) izmantošanu, aktualizēšanu dažādos laikposmos.
Dzīvesstāsti	Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru dzīvesstāsti Augstākā Neatkarības kara apbalvojuma – Lāčplēša Kara ordeņa – saņēmēju dzīvesstāsti atspoguļo to, cik dažāda bija iepriekšējā pieredze tiem Latvijas iedzīvotājiem, ne tikai latviešiem, kuri iesaistījās cīņā par Latvijas valsti, tādējādi parādot arī laikmeta sarežģītību. Savukārt tālākais šo cilvēku dzīvesgājums parāda to, kā Neatkarības kara stāsti un pieredze varēja tikt uzturēta Latvijas sabiedrībā turpmākajās desmitgadēs.
Lietu mantojums	Piemiņa no Neatkarības kara Latvijas ģimenēs Katra laikmeta nospiedums konkrētas ģimenes likteņos atspoguļojas priekšmetu mantojumā – no Neatkarības kara laika saglabājušos priekšmetu vidū ir fotogrāfijas ar neatpazītu vai dažu radniekiem zināmu karavīru sejām. Tās no vienas puses raksturo vēstures konkrētību, saistību ar katru ģimeni, no otras puses – laika distanci, atmiņu stāstu izdzišanu, sajaukšanos, fragmentāciju.

4. Latvijas jauncelsmes ideāli. Demokrātiskā republika 1920.–1934.

Starpkaru periodu raksturoja Latvijas jēdziena pārtapšana no ideāla, kas izvirzīts un aizstāvēts, par valsti kā nāciju vienojošo, pašsaprotamo dzīves ietvaru. Šajā jaunajā kopējā, vienojošajā valsts jauncelsmes ietvarā Latviju 20. gs. 20. gados raksturoja rosība saimniecībā, politikā, kultūrā, sabiedrībā, Latvijas tapšana par līdzvērtīgu Eiropas un pasaules daļu.	
Politiskie konteksti	Politiskā daudzveidība un parlamentārisms Laikmeta politisko gaisotni un arī vēlākos vērtējumus noteica daudzpartiju sistēmas pastāvēšana, arī korupcija, strīdi un sarežģīti kompromisi, kas lika uzdot jautājumus par parlamentārās sistēmas efektivitāti un ekonomiskās izaugsmes iespējām. Izstādē atainota parlamentārās sistēmas darbība, uzdodot jautājumu, vai daudzveidība ir sašķeltība? Brīvība, demokrātija, vienlīdzība – tie bija ideāli, vērtības, kuras tika ieliktas neatkarīgas Latvijas valsts pamatos, savukārt Latvijas valsts kļuva par kopēju neapšaubāmu vērtību.
Laikmets	Jaunā Latvija kā Eiropas daļa. Mākslas izstādes rekonstrukcija Laikmeta raksturojumā centrā izvirzīta dinamiskā jauncelsmes laikmeta tēma, kā būtisku vērtību atsedzošu jautājumu atklājot kultūras dzīves orientēšanos uz moderno Rietumu kultūras vidē, kas ļauj vilkt paralēles arī ar arī politisko, saimniecisko sadarbības virzienu meklēšanu šajā virzienā gan 20. gs. 20.-30. gados, gan arī hronoloģiski agrāk un vēlāk. 20. gs. 20.-30. gadu posmā spilgti izpaužas Latvijas sabiedrības valstiskā pašapziņa, Latvijas vērtības un varēšanas apliecināšanas centieni Eiropā un pasaulē, kas ir būtisks jauns pavērsiens, domājot par jautājumu, kas ir Latvija. Izstādē tiks piedāvāts ieskats vēsturiskā mākslas izstādē, kurā atainojas modernisma centieni 20. gs. 20. gados reizē kā būtisks kultūrvēsturisks fakts un metafora par Latvijas kultūras dzīves vietas meklējumiem Eiropas kontekstā.
Dzīvesstāsti	Jauncelsmes un sabiedrības daudzveidības stāsti Dzīvesstāstu sadaļa ataino saimniecisko rosību un Latvijas sabiedrības etniskā sastāva daudzveidību – latviešu jaunsaimnieks, vācbaltiešu muižnieks pēc agrārās reformas, ebreju un krievu pilsētnieki – uzņēmēji un aktīvi sabiedriskie darbinieki.

Lietu mantojums	Piemīna Latvijas ģimenēs no demokrātiskās Latvijas Daudzu Latvijas ģimeņu arhīvos ir līdzīgas piemiņas lietas, kas veidojušas Latvijas vizuālo tēlu vēlāk – Latvijas lati, atsevišķi grāmatu un periodisko izdevumu eksemplāri, dokumenti – visbiežāk liecības, skolu beigšanas apliecības, karaklausības apliecības. Tie veido personīgu, ģimenes saikni ar šo pagātnes periodu.
-----------------	---

5. Latviskā Latvija. K. Ulmaņa autoritārais režīms 1934.–1940.

Pēc 1934.gada 15.maija apvērsuma Latvijas izpratnes tika pakļautas režīma korekcijām. Tika stiprināta nacionālā retorika, mitoloģizēta Latvijas vēsture, publiski rādīta tautas vienotības ilūzija. Autoritārā režīma noteiktais tonis publiskajā telpā veicināja jaunās paaudzes audzināšanu patriotisma garā. Radītais Latvijas ideāls veicināja dziļi iesakņotu ticību Latvijas valstij, pašapziņu, kas vērtību ziņā bija būtisks mantojums nākamajām desmitgadēm.

Politiskie konteksti	Autoritārā režīma publiskās izpausmes K. Ulmaņa autoritārās diktatūras laiks bija laikmetīgi un vēsturiski pretrunīgs. Demokrātijas likvidēšana un režīma publiskās izpausmes mazināja daudzveidību kā vērtību, tā vietā ienāca zināms plakātisms un vienkāršojumi, pomps un izrādīšanās, etniskas arogances pastiprināšanās. Svarīgi apzināties, ka Ulmaņa diktatūras laiks ir ne tikai t.s. “pirmās Latvijas laika” simbols, bet arī melnraksts gan pozitīvām, gan negatīvām ietekmēm nākotnē, tādēļ nepieciešams iezīmēt tās ideoloģijas iezīmes, kuras raksturo Latvijas sabiedrības pārveidošanas mēģinājumus.
Laikmets	Patriotisma audzināšana: Dziesmu svētki Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa protektorātā Laikmeta aina raksturo Dziesmu svētku tradīcijas attīstību 20. gs. 30. gados un svētku izmantošanu sabiedrības patriotiskās audzināšanas nolūkos. No vienas puses, tā simbolizē autoritārisma unifikācijas mērķus, no otras puses – vēsturisko apstākļu dēļ nākamajās desmitgadēs bija sevišķi būtiski, ka latviešu kultūra bija nacionālās pašapziņas un patriotisma stiprinātāja un tādējādi ietekmēja vēsturiskās atmiņas vaibstus padomju Latvijā un trimdā, palīdzot uzturēt ideju par neatkarīgas Latvijas un latviskuma vērtību.
Dzīvesstāsti	“Pareizie” un “nepareizie” Ulmaņa režīma laikā Diktatūras tiecas sagrupēt aktīvos iedzīvotājus, aktīvi izmantojot sev lojālo sabiedrības daļu un daļēji ierobežojot reālus vai iedomātus oponentus. Arī Ulmaņa režīma laikā bija nosacīti “pareizās” un “nepareizās” biogrāfijas, karjeras un publiskās darbības ziņā vēlāmāki un mazāk vēlami iedzīvotāji, kuru pieredze Ulmaņa diktatūras laikā dažkārt ietekmēja arī vēlākās izvēles.
Lietu mantojums	Ulmaņa laika vizuālais stils dažādos priekšmetos K. Ulmaņa autoritārā režīma laikmetā tika nostiprināta vizuālo simbolu, krāsu, tēlu kopums, kas saistījās ar “latvisko” un bija emocionāls, nereti padomju laikā slepens, atgādinājums par “ulmaņlaikiem” kā gaišo pagātnes posmu.

6. Aizliegtā valsts. Okupācijas un 2. pasaules karš. 1940.–1945.

Otrā pasaules kara gados iezīmējās totalitāro okupācijas režīmu centieni iznīcināt vai radikāli pārveidot Latvijas sabiedrību. Latvijas Republikas un tajā pastāvējušo sabiedrības vērtību un ideālu vēsturiskā nozīme tika noraidīta, ignorēta, lai Latvijas teritoriju redzētu kā kolonizējamu, bezpersonisku bezvēstures telpu, kura uzlūkojama tikai totalitārā okupācijas režīma ideoloģisko mērķu kontekstā. Latvijas ideja kļuva par nevēlamu, aizliegtu vērtību un mērķi.

Politiskie konteksti	Totalitārisma domāšanas līdzības Totalitārajiem okupācijas režīmiem neizdevās pilnībā lauzt tradīcijas, vērtības, vēsturisko atmiņu, taču ārkārtējie apstākļi mainīja sabiedrības dzīvi, atstāja dramatiskus ietekmi uz Latvijas iedzīvotāju etnisko un sociālo sastāvu. Lai gan praktiskajā politikā padomju un nacistiskā okupācijas režīma darbība atšķīrās, tās vienoja totalitārisma domāšanas līdzība, kas tiecās mazināt iepriekšējās pieredzes un lokālā nozīmi, mainot skatījumu uz tagadni un pagātņi, ielauzties visās dzīves sfērās. Atrodamas daudzas totalitāro režīmu domāšanas līdzības attieksmē pret vietējām nacionālajām iniciatīvām, saimniecību, sabiedrību, kultūru.
Laikmets	Latvija pagrīdē. Latvijas Centrālās padomes darbība Latvijas idejas nostiprināšanās, tās kļūšana par visu sabiedrību vienojošu vērtību, bija ļoti nevēlama totalitārajiem okupācijas režīmiem. To ideoloģijā attieksme pret vietējām nacionālajām politiskajām iniciatīvām bija noraidoša, jo nozīmēja lielāku vai mazāku atkāpšanos no totālās kontroles pozīcijām un savu ideoloģisko uzstādījumu koriģēšanu. Latvijas vārda saturs nedrīkstēja pārkāpt noteiktas politiskās robežas. Tādēļ padomju režīms aizliedza alternatīva vēlēšanu saraksta sagatavošanu pēcokupācijas vēlēšanu inscenējumā, savukārt nacistiskajam okupācijas režīmam nevēlama bija Latvijas Centrālās padomes darbība. Latvijai kļūstot par “aizliegtu valsti”, drosmīgākā alternatīva bija cīnīties par tās atjaunošanu.
Dzīvesstāsti	Četri kara laika likteņi Okupācijas un kara laika apstākļi ienesa ikdienas dzīvē radikālas piespiedu pārmaiņas un izvēles, kas vēlāk kļuva par pamatu atšķirīgiem un pat pretējiem skatījumiem uz kara laika norisēm.
Lietu mantojums	Divas mantu lādes – līdzpaņemtais izsūtījumā un līdzpaņemtais trimdā Atstājot dzimteni līdzpaņemtās lietas spilgti raksturo nacionālo simbolu, atmiņas nozīmi un spēku, neapskaužamu dzīves uzsākšanu “no nulles”, vienlaikus emocionāli parādot kara laikam raksturīgo individuālo un ģimenes likteņu salaušanu.

7. Aizlauztā Latvija. Staļina laiks. 1945.–1953.

Pēc 2. pasaules kara pastāvēja vairāki redzējumi par Latviju. To noteica ievērojamas latviešu daļas nonākšana otrpus “Dzelzs priekškaram”, kā arī sabiedrības sašķelšana padomju Latvijā. Latvijas valsts pēctecības ideju uzturēja trimdas latvieši un nacionālā pagrīde Latvijā. Slēpts, noklusēts ideāls par Latvijas valsti pastāvēja arī neatkarību pieredzējušajā sabiedrības daļā Latvijā. Publiskajā telpā Latvijā padomju vara tiecās radikāli mainīt skatījums uz Latvijas saimniecību, izglītību, sabiedrisko dzīvi, cenšoties lauzt iepriekš pastāvējušos ideālus un pēctecību. Vienlaikus citas pēctecības līnijas turpināja pastāvēt – cits Latvijas izpratnes modelis veidojās caur piederības meklēšanu tradīcijā un kultūras mantojumā – literatūrā, Dziesmu svētkos, svētkos. Arī padomju vara, lai veicinātu sabiedrības konsolidāciju, stiprinātu lojalitāti, līdztekus ierastajiem represīvajiem mēriem, veicināja ierobežotu vietējo kultūras elementu pārņemšanu, pārinterpretāciju un iekļaušanu padomju kultūras dienaskārtībā.

Politiskie konteksti	Latvijas sovetizācija Nostiprinot padomju režīmu, bija jāsalauž vecās sabiedrības tradīcijas, saiknes, normas un tās jāaizvieto ar jaunām. To īstenoja ar masīvu sovetizācijas politiku, represīvajā politikā un bailēs no varas balstītu sabiedrības iegrožošanu, atteikšanos no pastāvējušajām tradīcijām un vienotību ap jaunajām normām. Lai atspoguļotu sovetizācijas politikas visaptverošo raksturu, norādīts uz galvenajiem pārmaiņu virzieniem.
----------------------	---

Laikmets	Kolhozs un Latvijas lauku ideāls Viena no jomām, kuru sovetizācijas politika skāra visradikālāk, bija Latvijas lauki. Vēsturiski saimniekošana laukos, lauku dzīve, ar to saistītais dzīvesveids un tradīcijas bija būtiska nacionālās identitātes daļa, ko stiprināja gan izpausmes mākslas jomā, gan arī politiķu un sabiedrisko darbinieku paustās idejas. Latvijas lauku radikāla pārveidošana, ieviešot kolhozu sistēmu, šo ideālu nesaudzīgi jauca un mainīja. Tādējādi lauksaimniecības kolektīvizācija atstāja ilgstošu ietekmi ne tikai uz vienu saimniecības sfēru, bet arī uz ilgstoši pastāvējušām vērtībām, skatījumu uz to, kas ir Latvija.
Dzīvesstāsti	Sašķeltā sabiedrība Totalitārā okupācijas režīma pastāvēšanas situācijā izvirzījās radikālas un tādēļ sarežģītas alternatīvu izvēles – aktīva pretošanās, nesadarbošanās, konformisms, aktīva kolaborācija. Savukārt pašu izvēles situāciju raksturoja bailes no valsts. Izstādē iekļaujami 3-4 dzīvesstāsti, kas atspoguļo dažādās attiecības ar padomju režīmu, ko noteikušas gan kara laika pieredzes, gan arī citi apsvērumi.
Lietu mantojums	Pēckara dzīves grūtības Ikdienas dzīvi Latvijā pēc kara spilgti raksturo apgērba, sadzīves priekšmetu taupīga lietošana, pielāgošana dažādām vajadzībām.

8. Personīgā Latvija. Padomju lielvalsts sastāvā. 1953.–1985.

Latvijas ideja, šī jēdziena vienojošais spēks saglabājās aktuāls arī padomju periodā. Padomju ideoloģijā iecerētā padomju cilvēka un padomju tautas utopija izrādījās neiespējama. 20. gs. 60.-80. gados relatīvi vāja bija ideja par drīzu Latvijas valstiskuma atjaunošanu, taču pastāvēja alternatīva vēsturiskā atmiņa, no oficiālā kursa atšķirīgu kultūras dzīves alternatīvu meklējumi, vēsturiskajā (t.sk. ģimenes) pieredzē sakņots spēcīgs nacionālais faktors. To stiprināja arī publiskās kultūras norises, kas nereti skāra ar vietējo, lokālo, iespējams, sentimentālo saistītas tēmas. Vietējais izpaudās literatūrā, mākslā, interesē par tradicionālo kultūru, arī mūzikā, pat tradicionālās ainavas kā vērtības apzināšanā. No oficiālā atšķirīgu vērtību kopuma pastāvēšanu veicināja izteiktais publiskās un privātās telpas nošķirums. “Latvija” kļuva par privātajā un “savējo” domāšanas telpā vienojošu vērtību jēdzienu, kas veicināja kopēju kultūras identitāti.

Politiskie konteksti	Padomju pilsoņa publiskie pienākumi Padomju režīma ideoloģiskais ideāls bija radīt padomju cilvēku un padomju tautu, kas būtu gatava komunisma uzcelšanai. Cilvēka dzīves gājumu un arī sabiedrības vairākuma publiskās darbības noteica dažādi “rituāli” un normas – gandrīz obligāta dalība dažādās organizācijās, svinīgās norisēs, ideoloģiski informatīvos pasākumos. Tas veidoja gandrīz neizbēgamu ideoloģizētās publiskās dzīves fonu. Izstādē atainoti galvenie postulāti, kas raksturo ideālo skatījumu uz padomju pilsoņa publisko darbību: dalība sabiedriskajās organizācijās, darba kolektīvs, padomju svētki, padomju cilvēka morālā stāja, ideoloģiskā audzināšana.
Laikmets	Privātā telpa – padomju dzīvoklis Publiskajā un privātajā telpā pastāvošo vērtību, domāšanas un rīcības asimetriju spilgti raksturo privātās telpas – “savējo” kopienu pastāvēšana draugu un radu lokā dzīvoklī, privātos saviesīgos pasākumos, arī darba kolektīvos, cita veida kopienās. Dzīvoklis kā privātā vide fiziskā un arī pārnestā nozīmē ir vieta, telpa attīstīties “savējo” izjūtai un lokālās piederības izpausmēm – piem., tautiskajam interjerā, mūzikai, literatūrai, tam, kas rosina neformālu kopābūšanu, apvieno intereses. Izstādē veidota nosacīta, ar digitāliem elementiem papildināta padomju dzīvokļa rekonstrukcija, kas simbolizē privāto telpu, atšķirīgo vērtību pastāvēšanas iespēju.

Dzīvesstāsti	Unificētās sabiedrības daudzveidība Pretēji totalitārajiem režīmiem raksturīgajai unifikācijas tieksmei, sabiedrībā turpināja pastāvēt daudzveidība. Paralēli pastāvēja dažādas kopienas – relatīvi maz saskārās latviešu un pēckara iebrucēju dzīve un intereses, atšķirīgas aktualitātes 20. gs. 60.-80. gados bija ebreju kopienā, tāpat turpināja pastāvēt reliģiskās kopienas, veidojās subkultūras grupas. Izstādē būtiski parādīt dzīvesstāstu daudzveidību padomju periodā, lai ilustrētu patieso padomju ideoloģijas efektivitāti.
Lietu mantojums	Kas slēpās padomju laika sekcijā? Padomju ikdienas izplatīti priekšmeti, kuri parāda vai apliecina izteikto publiskā un privātā asimetriju, un ir atrodami padomju sekcijās: padomju tipveida goda raksti kopā ar deficīta precēm, kas iepirktas vairumā un ārzemju mūzikas ierakstiem magnetofona lentēs.

9. Valstsgribas atdzimšana. Latvijas neatkarības atjaunošana. 1986.-1991.	
Atmodas periods, tāpat kā citi strauju pārmaiņu posmi, bija gribas un ideālu laiks. Izvirzītie ideāli bija sakņoti iepriekšējā pieredzē – vēsturiskajā atmiņā, valstiskuma pieredzē, arī padomju periodā saglabātajā un stiprinātajā piederībā vietējai kultūras videi, sava veida lokālajam sentimentam. Aktualizēta caur kultūrvides, ekoloģijas, taisnīguma atjaunošanas un vēstures “balto plankumu” tēmām, atziņa par iespējamo un nepieciešamo dzīves citādību loģiski izvērtās prasībā pēc valstiskās neatkarības, jo tieši ap Latvijas Republikas pastāvēšanu un iznīcināšanu, tās inteligences un visas sabiedrības likteņiem, neizbēgami koncentrējās galvenie kultūrvides un vēsturiskā taisnīguma atjaunošanas jautājumi. Saglabātā nacionālā identitāte lika Latvijas jēdzienam atkal pārtapt par valsts ideju neatkarīgas Latvijas Republikas atjaunošanas formā.	
Politiskie konteksti	Vecā režīma glābšana Pārmaiņu procesi PSRS aizsākās ar domu par “pārkārtošanos” – padomju režīma daļēju demokratizāciju un modernizāciju. Šīs tēzes tika iesakņotas arī lielvalstu dialogā. Doma par padomju režīma reformēšanu saglabājās aktuāla ilgstoši, pakāpeniski arvien attālinoties no sabiedrības prasībām, kas iekļāva daudz radikālākas tēzes par Latvijas neatkarības atjaunošanu. Reformu gaita padomju ekonomikā, politiskajā sistēmā un jauno sabiedrisko organizāciju darbība bija kā divas paralēli pastāvošas realitātes – vēl aktuālā padomju ikdienas dzīve un jauno nacionālo ideālu tapšana. Izstādē tās atainotas kā divas paralēlās procesu hronoloģijas.
Laikmets	Sabiedrības mobilizācija – karoga pacelšanas mītiņa aina Pārmaiņu īstenošanas forma bija masveidīga sabiedrības mobilizācija, ko veicināja universālie mērķi, iepriekš aizliegtā citādā Latvijas kultūras un vēstures izpratne, brīvas un neformālas sociālās kopības alkas. Sabiedrību īpaši vienoja aizliegtās simbolikas, literatūras, mākslas, vēstures tēmu atklāts iztirzājums. Masu mobilizāciju kā pārmaiņu īstenošanas veidu un vēsturiskās Latvijas atjaunošanu kā ideālu apvieno mītiņš Daugavmalā Latvijas karoga pacelšanas laikā Rīgas pils tornī 1988. gada 11. novembrī, kā arī citi publiskie pasākumi, kas veltīti Latvijas karoga pacelšanai visā Latvijā 1988.-1989. gadā.
Dzīvesstāsti	Divas puses Sabiedrības iesaisti Atmodas laika procesos raksturoja gan atšķirīga motivācija (pārliecība, vēsturiskās pieredzes, interese par līdzdalību u.c.), gan arī laika gaitā izkristalizējās atšķirīgas, radikāli pretējas politiskās pārliecības. Dzīvesstāstu sadaļā tādēļ jāiekļauj vairākas personas ar dažādu motivāciju un arī pretējiem uzskatiem: vietējais aktīvistis, pazīstams līderis no mazākumtautību vidus, bijušais komunistis vai padomju perioda sabiedriskais līderis, neatkarības pretinieks.
Lietu mantojums	Vienošie simboli

	Atmodas laiku raksturo simbolisms – valodā, izteiksmes veidā, arī piemiņas un simbolikas atjaunošana. Plaši izplatīta bija arī simbolu (krāsu, auseklišu) lietošana uz dažādiem priekšmetiem, nozīmītēm, iespaiddarbos u.c., kas apliecināja piederību noteiktai idejai.
--	--

10. Sarežģītā demokrātija. Latvija 1991.-2004.

Latviju pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas raksturoja daudzveidīgas asociācijas. Vispirms tā bija Latvijas neatkarības ideāla papildīšanās un tā aizvien pašsaprotamākā pastāvēšana. Līdzās par normu kļuvušajai demokrātijai, brīvībai un neatkarībai, kopā sajaukušies pastāvēja citi pat pretrunīgi Latvijas tēli – “ulmaņlaika” Latvijas atjaunošana un neizbēgami citādā pasaules realitāte; doma par Latviju kā mūsu pašu atbildību un mantotā padomju cilvēka pārliecība par valsti kā atsvešinātu organismu; grūtības, strīdi un problēmas pretstatā it kā nepamanītām fundamentālām pārmaiņām, izaugsmei. Latvija nesenajā pagātnē ir gan vienojošais ideāls – mūsu valsts, gan arī katra paša papildītie un nepildītie mērķi – tieši tik pretrunīga, cik pretrunīga ir demokrātija un brīvība, iespējas un atbildība.

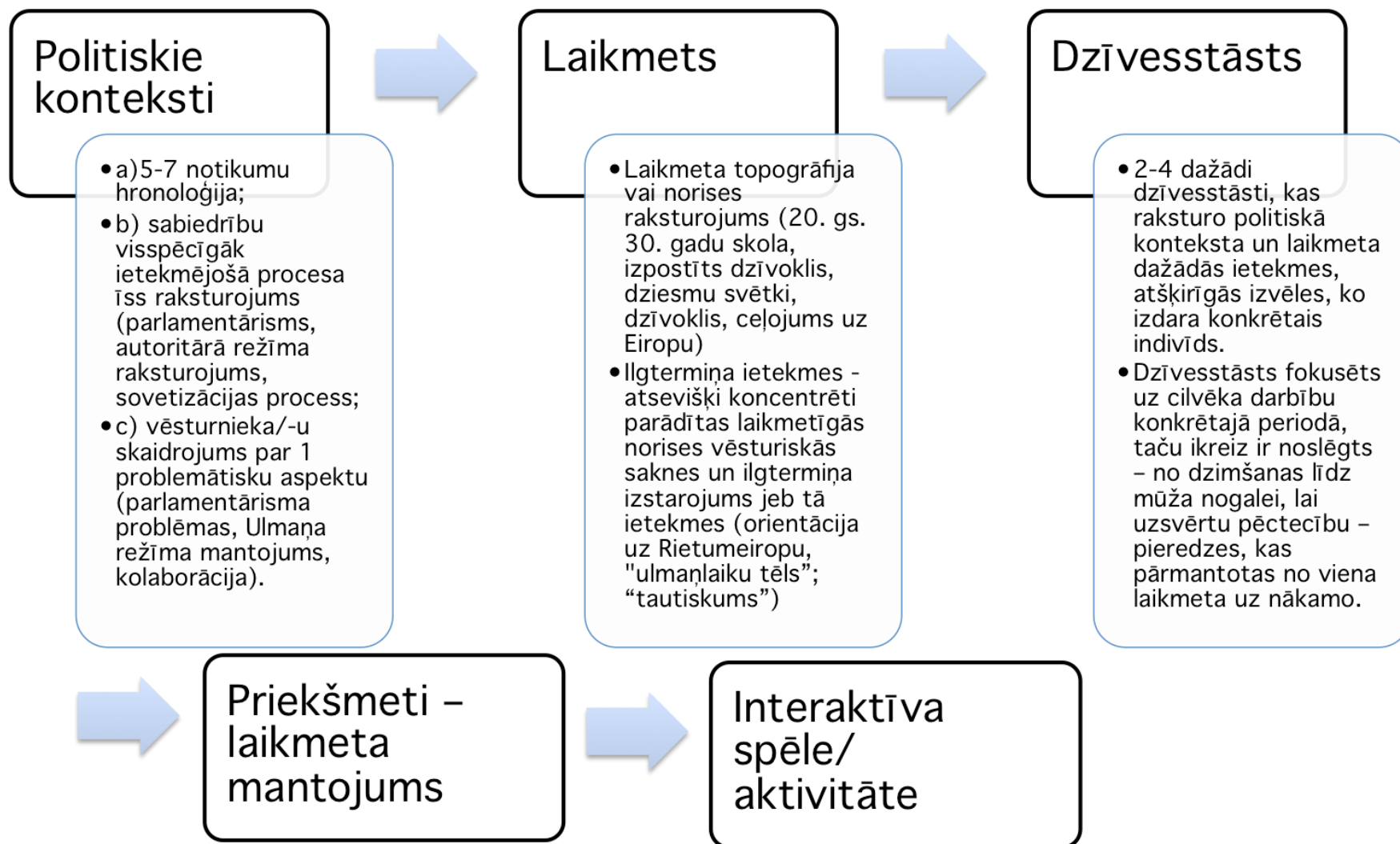
Politiskie konteksti	Ko darīt tālāk? Neizbēgamās reformas 20.gs. 90.gadi objektīvi bija politiski un sociāli sarežģīts pārmaiņu laiks. Izrādījās, ka nebija iespējams nedz īstenot saudzīgu pārmaiņu ceļu, nedz uzcelt “ulmaņlaika Latviju”. Pēc 1991. gada faktiski bez būtiskām alternatīvām sabiedrībai tika piedāvātas jaunas iespējas un arī atbildība. Daudzas reformas un ekonomikas pārveidošana bija sarežģīta, sociāli sāpīga un izraisīja nopietnu krīzi. Lai atainotu 20.gs. 90.gadu notikumu sarežģītību, paralēli iezīmējami galvenie reformu procesi un tie iepriekšējā mantojumā sakņotie faktori, kas noteica daudzu sociāli sāpīgu pārmaiņu neizbēgamību, un atgādina situāciju, kādā, salīdzinot ar šodien, Latvija bija divas desmitgades atpakaļ.
Laikmets	Ceļojums uz Eiropu 20.gs. 90.gadus raksturoja atklājums par citādo dzīvi otrpus kādreizējā “Dzelzs priekškara”, jaunas brīvības, iespējas, paraugi un ideāli, kas visās jomās ienāca no Rietumeiropas. “Vecā pasaule” bija salīdzinājuma mēraukla un reizē arī atskārsme par padomju sabiedrību, savukārt atvērtās robežas kļuva par brīvības simbolu un vienlaikus lika piedzīvot emigrācijas problēmu. Izstādē rādītais “Ceļojums uz Eiropu” ar tūristu autobusu iekļauj konkrētu saskarsmi ar jauno piedāvājumu ārpus Latvijas un reizē arī ir metafora par Latvijas atgriešanos starptautiskajā vidē, dalību organizācijās. Arī Latvijas jēdziens tādejādi ieguva jaunus izpratnes aspektus.
Dzīvesstāsti	Jaunās iespējas Kamēr vieni 20.gs. 90.gados notiekošajās ekonomiskajās pārmaiņās saskatīja haosu, otri – iespēju; negatīvajām tendencēm politikā tika pretstatīta sabiedrības atbildība, savukārt emigrācijas negatīvās sekas – izvēles un pārvietošanās brīvībai. Līdzās 20. gs. 90. gadu negatīvajiem epitetiem Latviju raksturoja arī jaunās iespējas, kas spilgti atainojas uzņēmēju, jaunas zināšanas un izglītību ieguvušu cilvēku dzīvesstāstos, aktīvu cilvēku pieredzēs.
Lietu mantojums	Importa spožums 20.gs. 90.gadu nesenā pieredze saistās ar tehnoloģisko modernizāciju, sadzīves priekšmetiem, kas ienākuši no Rietumiem. Tie ir ne tikai priekšmeti, bet arī alkas pēc jaunā un tā prestižs.

11. Latvija šodien (izstādes noslēgums)

Izstādes noslēgumu veido atvērta balsojuma rezultātā izveidota izstādes zāle par Latviju šodien. Tās galvenais motīvs ir jautājums par to, kas raksturo šodienas Latviju, mūsu sabiedrības vērtībās no

<p>jauna ienākušo vai pārmantoto pēc simts gadiem. Pēctecība, pārmantotība mijiedarbībā ar jauno, vēl tapšanā esošo, veido to, kas tiks saskatīts kā laikmetīgais 21.gs. pirmā ceturkšņa raksturojumā. Ir samērā sarežģīti, taču ļoti būtiski ievērot sev visapkārt nemitīgu attīstības procesu, kas arī šodien veido ceļu uz mūsdienīgu nāciju un sabiedrību, modernu saimniecību un kultūras dzīvi. Jautājums par modernu nāciju un sabiedrību reizē ir arī atsauce uz iepriekš izstādē izdarītajām norādēm uz laikmetīgo un pārmantotību katrā pagātnes laikposmā. No vienas puses, redzam noteikta mantojuma pastāvēšanu, vienlaikus mūsdienās, tāpat kā citkārt, tiek pārinterpretēts gandrīz viss – uzņēmējdarbības veidi un virzieni, līdzdalības un sociālās aktivitātes veidi, svētki un piemiņa, tās formas, tradicionālais tērps un ornamenti, nacionālās kultūras mantojuma funkcija, lomas, etniskās attiecības, izglītības ideālās metodes. Kas ir piemēri, kuri rāda jauno vērtību tapšanu saimniecībā, sabiedriskajā dzīvē, kultūrā, kultūras mantojuma saglabāšanā? Uzņēmumi, aktivitātes, kultūras pasākumi, līderi, vietas, notikumi, personības?</p>	
Nominācija	<p>Muzeji kā sociāli aktīvas institūcijas Lai to noskaidrotu, Latvijas muzeji kā sociāli aktīvas organizācijas, izvirza trīs katra muzeja kolektīva skatījumā būtiskas, izcilus stāvošas norises, ražojumus, personības, vietas, notikumus u.c., kas rāda jaunas vērtības, pieejas, raksturotu mūsdienīgas sabiedrības, saimniecības, kultūras tapšanas šķautnes un ar 50 vārdiem to pamato. Vēlams, lai nominētās vietas, personības, procesi aptvertu visu Latvijas teritoriju un dažādas jomas.</p>
Balsojums	<p>Ieraudzīt jauno sev apkārt Priekšlikumus, ko izteikuši Latvijas muzeji apkopo, izvērtē un no 2018.gada pavasara izstādes veidotāju atlasīties priekšlikumi ir pieejami balsojumam izstādes mājas lapā, lai izvēlētos tās vērtības, kuras raksturo Latviju šodien.</p>
Realizācija	<p>Šodienā – ar skatu uz nākamo simtgadi Balsojuma rezultātā, atkarībā no dizaina koncepcijas, tiek izveidota telpa, kurā iekļautas atsauces (priekšmeti, fotogrāfijas, interneta saites, video sižeti u.c. formāti), kas informē par balsojuma līderiem mūsdienīgo Latviju atspoguļojošajā izstādes noslēguma zālē.</p>

Izstādes pamata sadaļu struktūra

Izstādes sadaļu saturs shēma

<p>Latvija-idejas tapšana</p>	<p>Ceļš uz Latvijas valsti. 1914.-1918.</p>			<p>Latvijas idejas aizstāvēšana. Neatkarības karš 1918.-1920.</p>			<p>Latvijas jauncelsmes ideāli. Demokrātiskā republika 1921.-1934.</p>			<p>Latviskā Latvija. Autoritārais režīms 1934.-1940.</p>		
<p>Zeme - politisko varu mainība, vienlaikus arī kultūras un etniskās robežas stabilitāte</p>	<p>Politiskie konteksti: politisko pārmaiņu hronoloģija uz strēlnieku piemēra bāzes; atsevišķi akcentēta 1917. g. kreisā un pilsoniskā alternatīva un 1918. g. situācija</p>	<p>Laikmets: bēgļu dzīves aina (kara sociālās, demogrāfiskās ietekmes)</p>	<p>Dzīvesstāsti: Latvijas Republikas proklamēšanas akta dalībnieku, 40 Tautas padomes locekļu dzīvesstāsti</p>	<p>Politiskie konteksti: varu maiņa Neatkarības kara laikā un atšķirīgo varu programmas, kas ietekmē dažādu ideoloģiju piedāvājumu vērtējumus sabiedrībā. 5-7 notikumu laika līnija.</p>	<p>Laikmets: Latvijas armijas uzvaras brīdis; uzvara kā realitāte un simbols.</p>	<p>Dzīvesstāsti: dažādie Lāčplēša Kara ordeņu kavalieru dzīves ceļi (strēlnieki, Sarkanā armija, Latvijas armija, citas vienības, gūsts, atšķirīgie turpmākie likteņi).</p>	<p>Politiskie konteksti: daudzveidības sarežģītība - Latvijas pārvaldes struktūras izveide un daudzpartiju sistēmas darbība. 5-7 notikumu laika līnija.</p>	<p>Laikmets: Mākslas izstādes rekonstrukcija un modernisms. Ideja - meklējumi pēc jauna, modernā, jauncelsmes ideāli kultūrā, saimniecībā, sabiedrībā.</p>	<p>Dzīvesstāsti: dažādā jauncelsme - jaunsaimnieks, uzņēmējs, minoritātes sabiedriskais darbinieks, latviešu politiķis.</p>	<p>Politiskie konteksti: 5 būtiskākie fakti un procesi, kas raksturo autoritāro režīma raksturu. 5-7 notikumu laika līnija.</p>	<p>Laikmets: "Ulmaņlaika" skolas klase. Unificētā, uz latviskā, valsts un vadoņa sasniegumu akcentēšanu orientētā izglītība, kura paradoksālā kārtā kļuvis par faktoru patriotiskajai stājai kara un pēckara laikā.</p>	<p>Dzīvesstāsti: "pareizie" un "nepareizie" Ulmaņa režīma laikā - atainoti dažādie ceļi - sociāldemokrāti, minoritātes, arī Ulmanim lojālie ierēdņi un to karjeras atšķirības.</p>
<p>Nacija - atšķirīgie 19. gs. pastāvējušie politiskie skatījumi: vācbaltiešu, krievu, latviešu idejas par Latvijas teritoriju. Latviešu nacionālās kustības nostiprināšanās.</p>	<p>Pētnieka komentārs: lielinieku popularitātes cēloņi un sekas</p>	<p>Ietekme: izpostītā Latvija kā jauncelsmes sākumpunkts</p>	<p>Pētnieka komentārs: kādēļ nerealizējās citas politiskās alternatīvas?</p>	<p>Ietekme: uzvara Neatkarības karā - svarīgākais piemiņas akts</p>	<p>Pētnieka komentārs: galvenās parlamentārisma problēmas, to uztvere</p>	<p>Ietekme: orientēšanās uz Rietumiem politikā, saimniecībā, kultūrā</p>	<p>Pētnieka komentārs: autoritārisma negatīvās tālejošās sekas</p>	<p>Ietekme: "Ulmaņlaika" tēls, t.sk. Latvijas ideālu saglabāšanā un tā nozīme</p>				
<p>Aizliegtā valsts. Karš un okupācijas 1940.-1945.</p>	<p>Sašķeltā Latvija. Staļina laiks 1945.-1953.</p>			<p>Personīgā Latvija Latvijas PSR 1953.-1985.</p>			<p>Valstsgriba. Neatkarības atjaunošana 1986.-1991.</p>			<p>Sarežģītā demokrātija. Latvija 1991.-2004.</p>		
<p>Politiskie konteksti: totalitāro režīmu domašanas līdzības, salauzot sabiedrību: okupācijas režīmu politikas izpausmes saimniecībā, politikā, kultūrā, karš un mobilizācija</p>	<p>Politiskie konteksti: piespiest pakļauties jeb režīma nosacījumi dažādās jomās (pārvalde, saimniecība, kultūra). Līdztekus - mēri un cīņās pret to nepieņemšanu.</p>	<p>Laikmets: 1948. gada Dziesmu svētki Latvijas PSR un trimdā Vācijā. Tradīcijas pielagošana jaunā režīma vajadzībām - vērtības saglabāšana vai pakļaušanās; sašķeltā tauta, kultūras satūra ideoloģizācija.</p>	<p>Dzīvesstāsti: dažādās attiecības ar režīmu - nacionālais partizāns, represētais, no PSRS iebraukušais, kara invalīds, kolhoza priekšsēdētājs.</p>	<p>Politiskie konteksti: padomju cilvēka un padomju tautas radīšanas ideja. Metodes un dogmas izglītībā, sabiedriskajā, kultūras dzīvē, saimniecībā un sadzīvē un šī ideālā masu skata absurditāte.</p>	<p>Laikmets: padomju dzīvoklis - publiskā un privāta nošķirums, dažādu "savejo" kopienu pastāvēšana, kas veicina lokālā, vietējā, "latviskā" saglabāšanu, sentimentu pēc tā.</p>	<p>Dzīvesstāsti: pielāgotais cilvēks - jaunais profesionālis, iebraucējs no PSRS, gari dzinīks, ebreju emigrants, aktīvs kultūras dzīves dalībnieks, veiksmīgs trimdinieks.</p>	<p>Politiskie konteksti: dzīve starp ideāliem kultūrā un padomju realitāti arpolitika, saimniecībā - divas paralēlas hronoloģijas, pretsatot jaunos ideālus ar vēl saistošajiem PSRS lēmumiem.</p>	<p>Laikmets: masu pasākuma aina. Mobilizācija, nedabīgs sasprindzinājums, vienjoša, neatļautas kopības sajūta, konsolidējoties ap ideāliem, dažkārt nekonkrētiem, bet būtiskiem mērķiem.</p>	<p>Dzīvesstāsti: izšķiršanās - vietējais Tautas frontes aktivists, Atmodas pretinieks, jaunietis, aktīvs padomju perioda sabiedriskais darbinieks ar pretrunīgu biogrāfiju, iepriekš mazpazīstams līderis.</p>	<p>Politiskie konteksti: 3-5 pārmaiņu procesi politikā, saimniecībā, sabiedrībā, radot situācijas sarežģītības iemeslus un sekas, t.i. akcentējot reformu neizbēgamību.</p>	<p>Laikmets: ceļojums uz Eiropu - padomju pilsonis jaunā situācijā, izveles brīvība un jaunās iespējas, "ceļojums uz Eiropu" arī kā Latvijas jauno mērķu, saimniecisko un kultūras procesa metafora.</p>	<p>Dzīvesstāsti: jaunās iespējas - padomju ierēdnis, jaunās paaudzes pārstāvis ar pieredzi ārpus Latvijas, uzņēmējs, aktīvs sabiedriskais darbinieks.</p>
<p>Pētnieka komentārs: totalitārisma domašanas būtība, tās līdzības</p>	<p>Pētnieka komentārs: pielagošanas, kolaborācija un kolaboracionisms</p>	<p>Ietekme: dziesmu svētki - latvešus tradīcija</p>	<p>Pētnieka komentārs: publiskās un privātas telpas asimetrijas sekas</p>	<p>Ietekme: lokālais, "latviskais", tā pārmantotība lietās, tekstos, mākslā, kino</p>	<p>Pētnieka komentārs: pārmaiņu ceļš un partijas nomenklatūra</p>	<p>Ietekme: atjaunota un jauna Latvijas kultūras un vēstures interpretācija</p>	<p>Pētnieka komentārs: deviņdesmito pretrunīgums-sasniedzumi vai zaudējumi</p>	<p>Ietekme: latvieši svešumā - diasporu vēsture un izceļošana kā brīvā izvēle</p>				